

*LAPSE ARENGU
EELDATAVAD TULEMUSED
LASTEAEDA LÕPETADES*

1. Üldoskused: mänguoskused, tunnetus- ja õpioskused,
sotsiaalsed oskused, enesekohased oskused
2. Ainevaldkonnad: mina ja keskkond, keel ja kõne,
matemaatika, kunst, muusika ja liikumine

1. Üldoskused

Mänguoskused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- mängib iseseisvalt kõiki eriliigilisi mänge (rolli-, ehitus-, lavastus- jm mänge);
- suudab ise mängureegleid luua;
- vajadusel suudab mängu käigus reegleid muuta;
- suudab mängu algetada;
- suudab mängule keskenduda vähemalt 30 min;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi, muljeid ümbritsevast;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid;
- tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängudes.

Tunnetus- ja õpioskused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- kordab suunamise korral üle meeldejäetavat materjali;
- suhtub õppimisse positiivselt – tahab uurida, esitada küsimusi, katsetada;
- suudab tegutseda uudsetes olukordades täiskasvanu juhiste järgi;
- saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt;
- suudab samaaegselt keskenduda mitmele tegevusele või stiimulile;
- saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest;
- suudab tegutseda kirjaliku juhise, näidise järgi;
- seab oma tegevusele eesmärgi iseseisvalt;
- suudab alustatud tegevused lõpule viia;
- oskab ise koostada lihtsamaid mõistatusi ja ülesandeid;
- oskab leida lihtsamaid loogilisi seoseid (põhjus-tagajärg);
- kasutab suheldes arutlevat dialoogi.

Sotsiaalsed oskused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- suudab suunata kõnega kaaslaste tegevust;
- suudab anda enda ja kaaslaste tegevusele hinnanguid;
- tahab ja julgeb suhelda;
- suudab lahendada kõne abil ülesandeid, probleeme ja jõuda kokkuleppele;
- hoolib teistest inimestest, osutab vajadusel abi;
- oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- järgib kokkulepituid reegleid;
- suudab selgitada oma seisukohti;
- oskab teisi kuulata;
- mõistab teiste inimeste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi;
- loob sõprussuhteid;
- arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle;
- teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.

Enesekohased oskused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- suudab tegutseda iseseisvalt;
- ütleb küsimisel oma koduse aadressi;
- oskab helistada hädaabinumbril 112;
- talub muutusi ja lahusolekut vanematest;
- viib ettevõetud tööd (pliiatsite teritamine, ümbruse korrastamine jm) lõpule;
- seob iseseisvalt paelu;
- oskab käituda erinevates olukordades üldtunnustatud käitumisreeglite kohaselt;
- suudab muuta tahteliselt oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- vastutab oma käitumise eest;
- teab, kuidas ohutult käituda;
- täidab isiklikku hügieeni harjumuslikult;
- oskab kasutada söömisel nuga ja kahvlit;
- märkab kaaslaste vajadusi, suudab neid abistada;
- kirjeldab enda positiivseid omadusi ja oskusi;
- selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna;
- algatab tegevusi;
- suudab iseseisvalt reguleerida oma emotsioone ja käitumist;
- osutab iseseisvalt abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise.

2. Ainevaldkonnad

Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusena 6-7-aastane laps:

- tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms;
- kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
- nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;
- mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;
- suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;
- selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
- mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;
- kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
- teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga sõita;
- teab raha otstarvet.

Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

Hääldamine

- hääldeb õigesti võõrhäälikuid (*f, š*) tuttavates sõnades (nt *Fanta, šokolaad*).

Sõnavara

- selgitab kuulnud kujundlike väljendit (*tuul ulub, kevad koputab aknale*) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid;
- kasutab kõnes mõningaid abstraktse so mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt. tundeid, vaimset tegevust tähistavaid: *mõtlen, arvan, julge, lahke*);
- kasutab õigesti aja- ja ruumisuheid väljendavaid sõnu (*nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast jm*);
- kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu;
- liidab ja tuletab sõnu analoogia alusel (nt ema+keel=emakeel);
- mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt *transport, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad*).

Grammatika

- kasutab õigesti osastava (keda? mida?) ja sisseütleva (kellesse? millesse? kuhu?) käände erinevaid lõpuvariante;
- kasutab oma kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt olev kääne *arstina*);
- kasutab oma kõnes käändevorme harvemini esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks *hommikust õhtuni*);
- kasutab oma kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (*poeb-pugema, siga – sead*);
- laiendab lauseid iseseisvalt;
- kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad järgmisi suhteid:
 - põhjus, sidendiga *sest* (torn läks katki, sest koer astus sellele peale);
 - eesmärk, nt sidendiga *et* (me peame kiiresti jooksuma, et bussi peale jõuda);

tingimus, nt sidenditega *kui...siis* (kui Ott oleks terve, siis ta võiks jäätist süüa).

Tekst

- jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi,
- tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info;
- räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib välikõnes tuttavaid tegevusi);
- vastab küsimustele täislausega.

Lugemis- ja kirjutamisvalmidus

- veerib 1-2-silbilisi sõnu kokku;
- jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt klotse, nööpe vms) sõnade arvu märkimiseks;
- eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut;
- muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt *koll–kool, linna (III v.) – lina, tibu–tippu*);
- häälib 1-2-silbilisi sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu (tool, kass, keha, maja, lagi, kala, veereb, ilus);
- nimetab ja kirjutab enamikku tähti;
- kirjutades märgib õigesti 1-2-silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikustruktuuri (lähen koli).

Matemaatika

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

Geomeetrilised kujundid

- eristab kera ringist;
- eristab kuupi ruudust;
- eristab risttahukat ristkülikust;
- eristab püramiidi kolmnurgast;
- leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid.

Hulgad, loendamine, arvutamine

- mõtestab arvude rida 12ni;
- oskab 5 piires liita ja lahutada, kasutades sümboleid +, -, =;
- oskab kirjutada numbrimärke.

Suurused, järjestamine, mõõtmine

- teab pikkusmõõte cm, m, km;
- teab rahaühikuid (euro, sent);
- teab massimõõte g, kg;
- teab mahumõõtu liiter;
- järjestab kuni 5 eset laiuse, kõrguse ja paksuse järgi;
- rühmitab nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi (hommikused, suvised tegevused jne);
- määrab esemete hulga ühised tunnused;
- mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtvahendiga;
- teab, kuidas ning kus enamkasutatavaid raha- ja mõõtühikuid kasutatakse.

Orienteerumine ruumis

- orienteerub tasapinnal (paberil).

Orienteerumine ajas

- kasutab kõnes õigesti sõnu *enne, praegu, hiljem-varem, noorem-vanem*;
- teab kuude nimetusi;
- laps teab enda sünnikuud ja –päeva;
- laps suudab koos õpetajaga määrata aega täistundides.

Kunst

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

Voolimine

- kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale (plastiliin, savi, taigad), arvestades nende eripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savi enne voolimist);
- valmistab koos täiskasvanuga uusi voolimissegusid;
- oskab voolingute tugevdamiseks niisutada nende ühenduskohti (savi puhul).

Joonistamine

- värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda
- kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid;
- sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.

Maalimine

- segab iseseisvalt värve uute toonide saamiseks;
- väldib värvide määrdumist;
- kasutab töös pintslit erinevalt (pintslit otsa ja külge).

Meisterdamine

- kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne (kollaaž);
- valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtmed;
- valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides;
- loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest.

Kujundamine

- märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata;
- kujundab iseseisvalt kaunistusmotiivi arvestades kaunistatavat eset;
- selgitab omavalmistatud esemete (voolitud, volditud, meisterdatud) otstarvet; nimetab koha, kuhu see sobiks;
- suudab abistada täiskasvanut tähtpäevaga seotud peolaua või ruumi kaunistamisel;
- koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.

Kujutamine ja väljendamine

- kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks;
- püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades;
- kujutab temaatilistes töodes tegevusi, nende omavahelisi suhteid, tegevusaega ja -kohta;
- rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga;
- tunneb ümbritsevas esinevaid värve ning nimetab erinevaid toone (hallikas, taevasinine jm).

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

- märkab detaile ja värve teoseid või ümbritsevaid objekte vaadeldes ning tajub meeleolu;
- suudab jutustada oma kunstitöö juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast;

- suudab kasutada raamatuillustratsioone, fotosid, kunstitöid lähtealusena, et luua oma vaba ja isikupärane variant.

Muusika

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

Muusika kuulamine

- suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada, kasutades eakohast sõnavara;
- saab hakkama vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamate žanrite (marss, tants, laul) eristamisega.

Laulmine

- suudab laulda loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- saab hakkama eakohaste rahva- ja lastelaulude laulmisega nii rühmas/ansamblis kui ka üksi.

Muusikalis-rütmiline liikumine

- oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu;
- suudab liikuda ja tantsida õige kehahoiakuga sünkroonis teistega.

Pillimäng

- saab hakkama kaasmänguga eakohastel rütmipillidel ja kehapillil lihtsatele õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele;
- suudab eristada tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- oskab mängida pilliansamblis.

Liikumine

õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

Põhiliikumised (kõnd, jooks, hüpped-hüplemised, visked-püüdmised, roomamised-ronimised)

- säilitab tasakaalu nii paigal olles kui liikumisel;
- viskab palli korrektse tehnikaga;
- ripub varbseinal/rippkangil ja suudab keha liikumist samal ajal kontrollida (liigutab keha vasakule/paremale, tõstab jalgu jm).

Liikumismängud

- suudab algatada liikumismänge;
- suudab teatevõistluses oma soorituse ajal täita erinevaid ülesandeid (jooks postini, posti ümber kolm tiiru, tagasi ühel jalal hüpeldes);
- teab ausa mängu põhimõtteid;
- mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jm);
- peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

Spordialad (võimlemine, kelgutamine)

- pingutab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavate tegevuste sooritamisel;
- suudab teha erinevaid harjutusi (sh vahenditega) mõlema käega;
- osaleb kelguvõistlustel;
- suusatab koordineeritud liikumisega;
- suudab vahendid (räätsad, suusad) iseseisvalt alla panna/ ära võtta.

Tants ja rütmika

- sooritab rütmiliikumisi üheaegselt kaaslasega;
- liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele;
- väljendab liikumise kaudu emotsioone;
- kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).

Vaba aeg ja loodusliikumine

- mängib lihtsamaid maastikumänge;
- suudab rühmaga pikema räätsamatka läbida.

Liikumisteadmised

- nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase;
- keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele;
- liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid);
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele.